

TE TOA TAKITINI

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

Nama 102

HASTINGS

Maehe 1, 1930

HE WHAKAWAHINGA PIHOPA

i a
Atirikona Hapata Wiremu Wiremu, M.A., Litt. D.,
hei
PIHOPA MO WAIAPU.

No te Ratapu te 9 o Pepuere nei ka whakawahia a Atirikona Hapata Wiremu hei Pihopa mo Waiapu. He ra nui taua ra. I rupeke mai nga hoa pakeha me nga hoa Maori ki te whakanui i taua ra. Ina hoki, whakaeteete ana te tangata ki roto kia Hoani - - whare karakia rahi o te Pihopatanga.

Ko Hapata Wiremu te tuatoru o tona whanau ki te tu hei Pihopa. Ko tona tipuna, ko Wiremu Wiremu (ki te Maori ko Wiremu Parata) he pihopa. Ko tona papa, ko Renata Wiremu, he pihopa. Ko te miharo, ko te tu o tenei whanau katoa hei Pihopa mo te waahi kotahi, ara mo Waiapu.

He tino tangata matau a Pihopa Hapata Wiremu. Ahakoa, pewhea te whakapuputa i tenei mea i te mohiotanga, e wai-tanga ana ki a ia. He pahika noatu ia i nga Pihopa o te Motu mo te matau ki nga Ture o te Haahi. I te kauwhau a te Pihopa o Dunedin i te karakia whakawahi, i mea ia "Haere mai e Hapata Wiremu me tou matauranga hei tino hepara mo tenei Pihopatanga" O roto o te tokoiwa tangata matau o te Motu, ko ia tetahi.

Mo nga ahuatanga Maori, he pahika noatu a Pihopa Wiremu. Ka tika mona tenei ki na "he Maori i roto i te kiri ma"

He nui te hari me te koa o te wahanga Maori o te Pihopa

He mea Panui e Rev P. Hakiwai me P. H. Tomoana, he mea ta e te
Cliff Press, Queen Street, Hastings, H.B.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

Te Toa Takitini

Te Utu mo te Pepa 10/- i te tau,
Me penei nga reta "Te Toa Takitini," Box 300, Hastings.

1990

TE TOA TAKITINI

Mahe 1, 1930

patanga o Waiapu mo to Hapata Wiremu tuunga hei Pihopa. Kua kore i "koutuutu ki te panikena" e ki ana a Nikora Tau-tau. Kua korero atu, kua korero mai te Maori. Ko te mea nui ke ia ko te oranga mai o te ahuatanga o ona matua i a ia. Na ona matua nei i nana mai te whakapono o te iwi Maori i tona orokotimatanga a, tenei ano to ratou uri te taki haere nei ano.

Katahi ka hohoro nga ahuatanga o te Pihopatanga o Aotearoa. Kua whai hoa a Pihopa Peneti i a Pihopa Wiremu, hei akiaki i nga koingotanga, kia awe te puawai.

I tae katoa mai te tokomaha o nga Pihopa ki tenei Whakawahi, ko to Nerehana, me o nga Moutere kaore i tae mai. O nga minita tokorua ano kihai i tae mai.

HE MIHI

Ki te Toa, kia nui nga ora ki a koe. Mau e ruke atu enei kupu ki nga hau maha o te Motu nei. Ehara e te Toa he mihi kau atu ki nga uri o Pareihe me te Whatuiapiti, ki te kaha ki te pupuri i nga oha a o ratou tipuna. E te whanau ma kanui te pai o tenei rarangi whakapapa, no reira ka tau-toko ake te ngakau. He mea pai tenei ma taua ma te Motu te hora i enei taonga, ara i nga mahi a o tatou tipuna. Kia penei hoki te whanui i to Pareihe raua ko te Whatuiapiti. Ko te tumanako kia tautoko te iwi nui tonu i tenei aronga mahi. Ehara i te mea he oranga mo tatou kei roto, engari ko te ahua tonu o o tatou tipuna, me te pupuri hoki te ha o to tatou maoritanga, kei taki oraora ana nga morehu kau-matua. He mea pai hoki kia mohio tatou ki enei tu taonga, i mua atu i to tatou ngaronga ki te kore. Ina te he ki au nei ko te mau matamata o nga taonga a o tatou tipuna i roto i nga wa o te pakehatanga. Kia nui nga ora ki nga uri o Pareihe me te Whatuiapiti mo tenei rarangi.

Ka huri ake hoki nga mihi ki o tatou hoa pono, kia Ta Apirana Ngata raua ko Phopa Peneti. E hoa ma kua eke atu korua kei nga taumata ikeike o te pakeha. I te wa eke ai korua ki enei taumata, ka ngaro nga kaumatua ki te kore, hei mihi whanui i a korua. Hei aha koa i a korua kei ware-ware ki te Iwi. E te whanau kia kaha kia tatou.

Ka mihi ake hoki kia Ratana e whakaoko nei i a Ngata mo te Tiriti o Waitangi. Engari, he aha ra ma nga mahi poropiti mo te Tiriti o Waitangi? Ina hoki he Kirihimite tonu, he puawai; he hui tonu, he puawai; a he aha te aha. He tika i ki a Ngata, kaua e whakakoria te Tiriti, kei oho mai ka wepu nga wepu i a taua i te Maori. Kei te mohio a Ngata ki te Tiriti, me ona toronga. E waru pumanawa ke tera.

Ka mihi ake ki nga kai korero o te Ingoa nei Aotearoa. Ka pai ta koutou mahi. Wananga. Nawai ra te Waiata nei "Tainui, Te Arawa, Matatua, Kurahaupo, Tokomaru, Aotea?" Kaore i aotearoa te waiata nei, engari aotea. Kaore hoki a Takitimu, te waka rangatira i uru ki te waiata nei. Ko nga waka mau kumara anake i waatatia. Kia ora mai te Motu.

Watene Arara.

NA TE TOA

KI TE HUNGA TANGO I TE TOA TAKITINI: E hoa ma kia aata hanga mai kia maua. Kaore i a maua te taha tono atu i nga "huruhuru" e rere ai ta tatou Pepa. He taha nui tonu tena, kei te Tari o te Pihopatanga. Pena kaore i te pai te tac atu o to pepa, kei te he ranei te pire ki a koe, me era atu raruraru e pa ana ki to pepa, tukua mai he whakaatu. Me penei: Diocesan Office, Box 227, Napier.

TE KORE ATUA O RUHIA. Kanui te kaha o te hau o nga rongo kua mahue i a Ruhia te Atua. Kaore pea tatou e ohoorere mo tenei rongo, pena ana he tika. Kei te korero tonu te Karaipiture kia tatou mo tenei ahuatanga "A nga wa whakamutunga, ka whakahore ratou i te Atua" Hura, r 4: 2 Tim. 3. &c. Kei te takatau marika a Ruhia ki te pei atu i te Atua i waenganui i a ia, ki te tukino hoki i te hunga karakia. Ko te mahi hou a te Kawanatanga o Ruhia a te Soviet he turaturaki i nga whare karakia katoa, he tahu ki te ahi. Ko te tokomahatanga o nga tohunga karakia, i te kaha o te tukinotanga, kua hupeke kei te taha e ki ana kaore he Atua. Ahakoa kua puta nga whakatupato a nga Upoko o nga Haahi kei Ruhia kaore a Ruhia e aro ake. Kua puta ta te Akepihopa o Ingarangi, ta te Popa o Roma whakatupato, hei aha ake ma Ruhia. Ko te whakahoki poto a Ruhia mo te ohoohe o te ao ki taana mahi ko tenei: E puruma atu ana ia i era atu haahi katoa i te mata o tona ake whenua, kia mahue iho ano ko tona haahi ano hei haahi mo Ruhia katoa. Pena ko te kaupapa tenei o nga rongo whana Atua mai o Ruhia kaore rawa pea ia i te tino he. He ahakoa ra me tataru tonu ake te ahua o tenei tu momo mahi. Ko te haahi o Ruhia ko te haahi o Kariki e karangatia nei ko te Haahi o te Rawhiti. He Haahi tenei e whakaaetia ana e te Haahi o Ingarangi kia tu tahi raua i runga i nga mahi o te Whakapono.

E MAHI MAORI. He maha nga kupu pepeha a te tangata Maori mo tona puku mahi "Mauri mahi mauri ora" "He toa taua he toa pahekeheke, he toa mahi kai engari tena" He kupu enei me era atu no te wa e motuhake maori ana. Engari pea ta te Maori mahi o era ra, he rite ki ta te popokorua; ka mahi kia ki te rua, ka noho ki te kai. Kia pau ra ano, ka whakatika ki te mahi ano. Ki ta te pakeha mahi rereke ano; ki mai te rua, mahi tonu; puhake mai, mahi tonu. Kia mate ra ano te pakeha, katahi ano ka rangona te nui o taana mahi, me te tata o te ao te ki i nga hua o aana mahi. E kore tatou te Iwi Maori e penei wawe. Hei aha oti kia rite ki ta te pakeha. Ko te mea nui ko te mahi i tena ra, i tena ra.

Na te hurihanga-a-tau mai i te maoritanga, ki te pakehanga i patu te Maori, e matarekereke nei tae mai ki tenei ra. He pai ano no te moni me nga taonga a te pakeha; ka tukua nei te whenua kia poteretere ki te moana. Kua pau nga whenua o te Maori. Kei te aata angia haeretia e te pakeha, apopo ake nei piri mai ana i nga pari, i runga ranei i nga keokeonga o nga maunga.

Kia ora te Minita Maori. Ahakoa kua noho i a koe tou ake iwi ki runga i te mea nei i te "maura mahi" tena ano koe te whakawhiwhi nei i nga iwi o te Motu ki ta te pakeha tu rahurahu i tenei mea i te mahi. Kia kaha e hoa, kia uaua.

Kua rongo ake ra, ko Waikato tera, ko Maniapoto; kua noho ona taitama whai manawa, kei te whenua, kei te mahi. Kua kite akonohi i a Ngati Kahungunu me te Arawa e noho mai ra i te Horohoro. Ha! tutu ana te puehu. E mahi te whanau, he kupu tou kei muri i a koe. Kia uaua, kia manawanui. Ka tika i a koutou, ka whakawhiwhia hoki era atu o nga tai-tama o te Iwi, ka whai honore hoki te Minita Maori me tona Ropu.

Engari ra, kei te haere tonu nga mea o te ao, kei te hou te aronga o nga meea katoa. Te puku mahi o te Maori, mai o nehara, kei te pai. Kaore ranei e pai ki te tapiri atu tetahi mea hou ki te taha kia puhake ai aana rua kia pera i a te pakeha? Ko te mea hou nei, inaana, "Matua rapua te rangatiratanga o te Atua; a ka tapiritia enei mea katoa ma koutou."

TE PIHOPA O AOTEAROA

No nga ra timatanga o te marama nei ka whakawhiti Te Pihopa o Aotearoa ki Wharekauri, ki te toro i era iwi, ki te whakahou haere ano i nga tikanga o Te Whakapono kua homai nei ki runga i a ia te whakahaere.

Kei te ahua awangawangatia tona putanga mai ki Te Hui a Te Tairawhiti ka timata nei i a Maehe te rima o nga ra ki Waimotatini. E maharatia ana tera e tino nui te hui a te

tangata ki taua karanga. E tino tika ana hoki kia hui te tangata ki reira i runga i tenei reo karanga i te hunga taitamariki, me nga morehu kaumatua.

Tera e tino nui nga korero whakamarama i nga tikanga ture, tiriti, haahi, whakahaere maori, me nga whakahaere whakanohonoho whenua me era atu tikanga e karanga nei te reo o te wa kia whakaritea, kia mahia, kia korerotia. Koiane te wahi i tino hiahiatia ai kia waimarie Te Pihopa ki te hoki mai ki taua hui.

TE TIRITI O WAITANGI

Tera e puta nui nga korero mo te Tiriti o Waitangi i roto i tenei hui ka tu mai nei ki Waiomatatini me Te Poho o Rawira Otira ina ano etahi ahuatanga hei matakkitaki iho:—

No te hui i Hirangi pa, Tokaanu (Taupo) Hepetema 8th, 1929, ka puta enei korero i panuitia ki roto i Te Whetu Marama Hepetema 14th, 1929, wharangi 13, kei waenganui ake.

“Mo Te Tiriti o Waitangi, kia rongo mai koutou, ahakoa poropiti, matauranga, tohungatanga ranci, e kore e taea Te Tiriti o Waitangi te whakaara. Kotahi anake te tangata e taea ai te Tiriti, a, kei a Ia ano hoki te kii, ko Ihua o nga Mano. No reira ma ana anake e maranga ai te Tiriti o Waitangi.”

Kei konei etahi kupu whakatōnga! Titiro iho ki nga kupu i puta i roto i Te Whetu Marama o Pepuere 15th, 1930, wharangi 6, kei waenganui:—

“Hei aha, kua tuturu i oku whakaaro me tuku nga Kawenata kia haere ana i runga i te motu, ma te ra o Aperira whakahoki mai. No reira ko nga mea o koutou e hiahia ana ano ki a koutou Kawenata, haere atu ki taku Hekeretari, ma ana e whakarite o koutou hiahia. Waihoki i a koutou ka haere nei ano me nga Kawenata, he pai ke taku whakaatu kia koutou i oku whakaaro, ara, ko te hunga e haina mai enei Kawenata, naku ena, ko te hunga kaore e haina mai, ka riro ratou hei tauwi. He aha te take i penei ai taku kupu? Na to ratou kore hoki e pirangi kia maranga Te Tiriti o Waitangi, koira ratou te haina ai, a, no reira ano hoki i noho ai i waho, pera ano me nga tauwi, e wehi nei i tenei ra, kei maranga Te Tiriti Waitangi. Ko enei kupu aku, whakaaturia ki te hunga o waho, a, waihoki i a koutou, e nga kai hari i nga Kawenata ka haere nei, ko nga Anahera pono hei hoa mo koutou, hei awhina i a koutou i roto i a koutou mahi.”

Ka kite iho tatou i te whakaotinga o tera ahuatanga o te pepa tuatahi e takoto ake nei i to te pepa tuarua. ara e penei ana tona ahua:— Ko Ratana te kii, notomea koia te mangai, e kiiia ra ko piriwiritua i roto i nga wawata kua tuhia ki roto

i nga pitihana e korerotia ra e mahara pohehe noa nei nga kai hapai i era pitihana kia haina noa atu nga mea o waho i to ratou haahi.

He korero atu kei te araitia te haina a nga rawaho e nga kupu whakaupoko o aua pitihana, kaore rawa ratou e whakarongo mai. Ehara Te Tiriti o Waitangi i nga Ratana anake. Ehara hoki i te mea kei te whakaaetia a ko ratou rawa te iwi marama, matau, karaitiana, i roto i nga Iwi Maori.

Engari kei te whanui tenei titiro, kei te whaiti rawa te marama tanga kei te whiti ki runga i a ratou i penei rawa ai te tohetohe me te nohopukutia o nga tikanga whakamarama i Te Ture Tangata me Te Ture Atua e whakamaramatia ana ki a ratou hui huhua noa iho.

Otira kei te pai. Heoi te mea e tupatoria ana. Kei hopu rereke te tangata i enei tuhinga, penei na he tawai, he aha ranei, kaore, engari na te ngakau aroha, tetahi ki tetahi, e kuhua mai nei enei wehewehenga i roto i nga ra e tika nei ki runga anake i nga tikanga e piki ai Te Whakapono, Te kia kotahi te whitiki, me te mahara o Te Iwi Maori Nui Tonu, Tumanako, Te Aroha, i roto i enei, nga ra o Te Tino Morehutanga me Te Oranga Tonutanga i roto i a Ihu Karaiti.

NGA ROPU O TE IWI

(Welfare League)

Kanui te kaha o te rongu e tae mai ana kei te tapiki katoa nga ropu whakahaere o nga iwi i tena rohe i tena rohe. He tohu pai tenei, he tohu kakana, he tohu ora. Kei te kaha te rongu o Te Ropu o Mataatua ki te mahi. Kei te pera ano hoki to Kahungunu ki Te Wairoa. He nui te iu iu mai o nga taitamariki ara o te ropu taitamariki i hui ki Waimate i te Hanuere kua hori tata ake nei mo nga ahuatanga whakahaere a nga ropu e hau nei nga ingoa ki te motu, runga ano i to ratou hiahia kia whakaturia he ropu mo Ngapuhi.

Otira kua tu ara kua timata taua mahi ki reira i runga i te ropu miraka kau kua timataria nei e Te Minita Mo Nga Mea Maori ki roto i era wahi.

Kia kaha e Te Tairawhiti ki te whakahaere i nga putake kua panuitia nei hei tiroiro ma te hui "Tenehi" notomea kua hui katoa mai nga iwi ki nga hahi o Te Rawhiti e purero mai nei i te tirohanga kanohi.

Kanui te kaha o Te Ropu o Heretaunga (Heretaunga Welfare League) ki te whakahaere i nga tono awhina o roto o Heretaunga nei mo nga awhina moni hei timata i a ratou ki nga mahi kurutete miraka me nga mahi whakatupu pika-

okao, me nga mahi paamu a etahi. Ko nga moni i tonoa i raro i aua tikanga e	£450	0	0
	200	0	0
	550	0	0
	850	0	0
	300	0	0
	140	0	0

E toru nga tono kei te ata tirotirohia marikatia, ara kaore i whakaaetia i runga i te ahua tuatahi o nga taitara whenua e punaia ana, me te ahua ngoikore o te hunga tono na reira Te Ropu ka tupato. Ko te whakaaro kia kaha tonu te ropu ki te tirotiro i nga whakaaro o te hunga tono awhina, me kore e puta etahi o te iwi i runga i a ratou whakahaere. E toru nga tono kei te ata puritia kia marama rawa nga taitara:

£1500	0	0
1000	0	0
300	0	0

Tetahi whakahaere pai a Te Ropu nei, mehemea ki te tonoa e tetahi tangata he moni ma ana, me whakaatu rawa e ia tona mahi e timataria ana e ia, me ona whakaaro katoa. Ki te marama i te ropu he putake tika, a e whakamatau ana te kai-tono i tetahi mahi tera e taea e ia, ka tukua he whakaatu, me tono hoki ki Te Tumuaki o Te Ikaroa Poari ki te Minita Maori ranei tohutohu atu mo taua tono, a, ina tukua mai te moni, me tuku mai ki te peeke o Nui Tireni i raro i te Ingoa o te kai-tono, engari ko taua moni me ata tono ra ano ki te peeke i raro i te tiaki (cheque) i hainatia e te kai-tono, a, i hainatia tuaruatia e te tiamana o Te Ropu. Otira ko aua kaute i tonoa ra te moni me maatua tuku rawa ki te Ropu, ma ana e tirotiro i te tuatahi, ka marama, katahi ano ka mana te tuhi tiaki.

Ko tenei ahua mo roto i nga ra timatatanga atu o tenei mahi hou ki te iwi a kia tatanga ra ki tera ahua, ka kitea te ngawari, me te kaha o nga mea e mahi ana i runga i tera awhinatanga, ka taea ratou te tuku atu ki runga i o ratou kaha, marama hoki i nga ra kua hori ake ki muri.

Ki te titiro atu kei te kaha te Tumuaki o Te Ikaroa ki te awhina i tenei ahuatanga. Otira inaianei atu kei te noho tonu taua Tumuaki i roto i nga huhuitanga o Te Ropu nei me tona whakahauhau kia kaha i temea kei reira ratou nga kaumatua, nga mema maori, me Te Minita me Te Hekeretari-Raro, tae noa ki Te Minita Mo Nga Mea Maori e noho mai ana.

Heoi, kia kaha mai tena wahi tena wahi i raro i tou Mana Tumuaki Poari ki te Whakahaere i enei tu tikanga, hei taanga manawa pea, hei toremitanga atu ranei ki te kopu o te moana.

Heoi ra ma te kaha, ma te marama, ma te whakarongo ki nga tohutohu a o tatou kai hautu o era tu mahi ma ratou e

whakamarama, e whakahaere me kore e rokohanga, e taea hoki he mea e piki ake ai te hiahia, te kaha te tupato, te haere i runga i nga tikanga e tupu ai te 'ngakaurauhi' i nga tikanga katoa.

NGA RETA TUKU MAI

Ki te Toa, kia ora ano. Tukua atu enei kupu e whai ake nei: "Mene, mene, Tekere, Uparahina" He mea whakamiharo te otinga o nga mahi a te tangata i mua atu o tona whanau-tanga. Kotahi ano te tangata e mohiotia ana i whanau mai i muri o te otinga o aana mahi katoa, ara ko te tatou Ariki ko Ihu Karaiti. Kaati, na te Toa, nama 100, Wharangi 1964 i whakaatu he tangata ano kua whanau i muri o te otinga o aana mahi nui ki te ao — ko te Atirikona Paraone o Tauranga.

Ki te Toa, no te 1823 ia i whakaungia ai; kaore ano kia whanau. No te tau 1827 ka rikona; kaore ano kia whanau. No te tau 1828 ka piriti, ka marena hoki ki te wahine; engari kaore ano kia whanau. No te marama o Hune, i te tau 1829 ka haere mai raua ko taana wahine ki tenei Motu; no te 29 o Noema i taua tau ano ka u ki Paihia; no te tau 1834 ka tae ki Otumoetai waahi o Tauranga. Kua tata ia te whanau, e 6 atu tau. I waenganui o te 6 tau nei ka hoki ia ki Ranana. No te tau 1840 ka whanau a te Paraone ki Ranana.

E nga Etita, ehara i te aha tenei tu tuhi atu, engari he hiahia kia whakatikaia e te kai-tuku korero te hurirapa o nga tau kua whakaaria ake nei.

H. W. Kaipo,

Te Kao 5/2/30

He mihi, he tangi, he poroporoaki na nga koroheke, kuia, taane, wahine, tamariki, mokopuna, o tenei o tatou pariha, ki to tatou kaumatua pai, marama kia Eru Tumutara, Pihopa Ringatu. E koro haere ki tou Matua i te rangi. Haere me ou taonga whakamiharo, kaore nei e taea te tatau, taha tinana, taha wairua. Na reira kanui te aroha, te pouri, mete mana-wapa mou kua wehe atu i a matau. Hei aha e koro, ko koe kua wehe atu; ko o kupu tenei te tu nei, kei tena marae, kei tena marae; otira kei nga whare maha o kupu manaaki i o tatou taha tinana, taha wairua, taha karakia, taha haahi, taha hapati; me to kupu kua marena korua ko te Pihopa o Aotearoa; me te homai i nga iriiri, i nga marena, i nga nehu ma tenei ou Haahi e mahi; me to tuku whenua mai hei turanga Mihana mo tenei o Haahi. E koro kia pewheatia te mamae ai te ngakau ki a koe, mo enei manaakitanga katoa, e ki nei koe "tatou tatou."

Mehemea koe i noho tonu, tino kore e roa kua rite o whakaaro katoa haunga te kotahitanga o tatau haahi, engari ko etahi o nga whakahaere tera e tu a riterite. Kei te pohehe hoki etahi Maori kei te patipati te Haahi Mihingare kia whakakotahi mai te Ringatu ki te Haahi Mihingare.

Kaua tatau e pohehe. Kotahi to tatau kaupapa ko te Paipera, engari ko nga whakahaere kei te tohipahipa. Ko te hiahia ke ia ko nga whakahaere kia tu a riterite. Kia rite ai te kupu a o tatau matua, a Timi raua ko Eru, "Tatau Tatau"

M. M. Tumatahi,

Te Ngae 17/1/30

Kia Wiremu Matamua,

Tuai, Wairoa.

E hoa, kia ora mai ano koe. He nanakia koe me au kupu karaipiture. Koia, kei au kupu whakatikatika mo nga korero o te Toa No. 96. E ki, i patai koe kia Eru Pihopa pena e tika nga korero o taua Toa 96. Maku e ki atu kia koe he tika aua korero. I reira taku tinana katoa e whakarongo ana. Kaati ko te whakautu o to patai, kaha ke atu te he i taku i tuku ai ki te Toa. Tena koe, mou i hiahia ki te whai mai i enei korero. Kua mate to tatou kaumatua. Kanui te aroha.

M. M. Tumatahi.

Te Ngae 17/1/30

Ki te Toa: tena koe, te kai pikau i nga whakaaro o te tangata ki tena marae, ki tena marae. Ehara e te Toa, he ngakau aroha ake ki a tatou ki te kiri-pango mo te abuatanga o o tatou whenua. Ko te whakaaro tenei kua homai ki au: me whakamatau tatou ki te whakakotahi i te waka o to tatou whakapono, kia kotahi ai te whiu a te hoe a te katoa. Ma te kotahi ra ano o to tatou waka whakapono e puta iho ai nga manaakitanga a te Atua ki a tatou ki enei kiri-pango. Matakitaki tatou ki te ao puta noa, ko nga whenua o te kiri-pango riro ke te mana i te kiri-ma. He aha ra i penei ai? He aha hoki te rongoa e ora ai tenei whakararu tutua? Ki ahau me whakakotahi te whakapono, kia kotahi ai te whakaaro, kia kao ai. Na te whakaaro wehewehe hoki i pau ai te whenua te titaritari.

Ko nga Haahi hei whiriwhiringa ma tatou:— Haahi Mihingare, Haahi Weteriana, Haahi Karaitiana. Ko enei nga Haahi ki taku mohio kei te puritia i te rangi. Kaati enei korero,

Hata Tipene,

Nuhaka 28/1/30

TE INGOA NEI AOTEAROA

Ki te Toa Takitini: Tukua atu hoki enei poirangi e whai ake nei, hei poirangi ma etahi. He kore korero e rangona ake o te tau hou, no reira ka huri ake ano ki nga korero o te tau tawhito, ara mo te Ingoa nei ano mo Aotearoa, e kiia nei ki runga ki to tatou Motu.

Kua maha nga whakamarama. E ki ana etahi no Aotea waka o Turi te putake mai o te ingoa nei; e ki ana etahi he aotea no te rangi i kitea mai e te wahine a Kupe i runga o Rimutaka e tau ana, ka huaia nei aotearoa. Ki ta tetahi na te nui o te mataitai i aotea ai te ngakau o te wahine a Kupe na te tirohanga atu ki te nui o te kutai o Hauraki.

Ka roa te Aotea nei. Na reira te take o te Ingoa nei Aotearoa i runga i enei whakamarama katoa kaore he mea e tau-rite ana. He kupu poto ta te Apotoro ta Paora 2 Kori. 2. 16. "Kowai e tau ki enei mea" Kia mahara ano koutou e nga tangata e whakamarama ana i te Ingoa nei Aotearoa, he ingoa ano to te Motu nei i mua atu i a Kupe raua ko taana wahine me Turi ma, ara ko te Ikaroa a Maui. Kaua tatou e wareware ki tenei ingoa, no te mea tapiko te Motu nei i nga korero he mea huti ake e Maui tenei whenua i roto i te wai, he ika naana. No reira ko te mohiotanga tena mai i nga kaumatua tae mai ki tenei ra. Ko te Ikaroa-a-Maui te ingoa tuatahi o tenei Motu, haunga ia a te Waipounamu, kei waho atu a reira i tenei hutinga a Maui, me tenei ingoa. Kaati, ko te ingoa nei Aotearoa e tapa tuarua iho ana ki runga ki te ingoa nei te Ikaroa-a-Maui.

Ki toku whakaaro me waiho ake te ingoa tuarua nei, me waiho he ingoa mo to tatou Motu i te ingoa tuatahi, ara te Ikaroa-a-Maui. Ki te penei, ka ora tonu ta tatou korero e mea nei, "Haere mai te upoko o te ika" "Haere mai te hiku o te ika."

Ahako e ki ana ahau me waiho ake te ingoa nei Aotearoa, me whakamarama ano ahau ki toku rongo ki te tikanga o taua ingoa. Ae, me piri taku ki te taha o ta te Kapua Rangataua, e ki nei na Turi i tapa taua ingoa ki tenei Motu, engari ehara i te ingoa o tona waka. Na Toto ke hoki te ingoa o te waka i tapa mai i Hawaiki.

I a Turi i rewa mai ai i Hawaiki, kaore ia i mohio pehea te tata, te mamao mai o te whenua. Ka hoe mai nei ia. I a ia i waenganui moana katahi ia ka mohio ki te roa. Katahi a Turi ka ki "Ka roa te awatea" No tona kitenga mai i te whenua, ka tahi a Turi ka ki "Kua awatea." No te ekenga mai o Turi ki runga ki te whenua, katahi ka tohia e ia te

Mo te mare o te Tamariki whangaia ki **WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE.**

ingoa o te Motu nei ko Awatearoa. Ehara i te ingoa o tona waka. Ko Aotea to te waka. Ko Awatearoa to te whenua, ara ko te roa o te moana i hoea mai nei e ia, me tona tatari roa ki te awatea, ara ki te unga ki tetahi tuawhenua. I rite a Turi ki te tangata e tatari ana i te po roa kia awatea. Tapaa iho e ia te Motu nei ko Awa-tea-roa. No muri nei i hurirapatia ai ko Aotearoa. Penei hoki me te Tai-toke-rau, ko te Tai-toka-rau ke ta Kupe i tapa ai mo te moana e takoto i te taha tika e haere nei ki Akarana. Ko te take i tapaa ai tena ingoa he maha no te toka o tena takutai, mai i te Rerenga wairua ki Akarana. Na ka kite tatou, ko te Tai-toka-rau ta Kupe, ko te Tai-toke-rau to nainei; ko te Awa-tea-roa ta Kupe ko Aotearoa to nainei.

H. W. Kaipo,

Te Kao 5/2/30

PITOPITO KORERO

No te 8 o Pepuere nei ka maunu atu te tira o Kawana Whekihana raua ko tona hoa wahine ka hoki ki Ingarangi. He hunga tenei i aroha nuitia e te tokomaha. He hunga ngakau papaku, matau, whakapono.

Hei te 9 o Maehe ka tae mai te Kawana hou a Rore Bledisloe raua ko tona hoa wahine, me to raua tira. He tangata rongu nui tenei mo tona matau ki te mahi ahu-whenua.

Ko te tumuaki o nga Tiati ko Michal Myers te Teputi Kawana ite mea e whanga ana ki te kawana hou.

E 250 te ope hoia a te Waari i tuku ai hei pechi i te raruraru e hau mai nei te rongu i Hamoa.

Kua tutuki i a Ruka Rangi te akoranga mo te tango niho. Ka tokorua ai o taua o te Maori kua eke ki tenei taumata o te Pakeha. Ko te hoa ko Waaka Morete, o Ngati Porou, no tera tau; ko ia hoki no Rongowhakaata no tenei tau.

E ki ana a H. Holland M.P. o te 5 tau ka huri e 789 te hunga i taki mate ki te wai, ara i te rapa ki te kau ka toremi. No Akarana 276, Poneke 167, Otakou 76, Canterbury 65, Taranaki 37, Haaki Pei 36, Nelson 30, Southland 29, Westland 21, Marlborough 12.

I roto i te 45 marama tokowaru nga tamariki a tetahi tokorua.

I waea a J. S. Fletcher o Grey Lynn ki te Pirimia kia tukua ko Ngata hei hoa mo Honore J. G. Cobbe ki te whakamarie

i te raruraru o Hamoa "He pai ke a Ngata me tona mohio ki te ahuatanga maori i te rau manua o hei hohou i te rongo"
"Kaore i nainei, engari taihoa."

I te 15 o te marama nei ka whanau ki te McHardy Home, Napier he tamaiti e 24 aunihi te taumaha, kei te puku kanga rahi te nui. I whakaarotia ko te tamaiti nohinohi rawa tenei o te ao. I te pakutanga o tenei rongo ki te ao, ka tae mai te rongo tera atu ano te tamaiti iti iho i tenei i te whanautanga ko to Budapest. E 21 aunihi tenei i te whanautanga mai. E toru wiki te pakeke ka eke ki te 12 inihi te roa. I mea nga rata o Vienna, Berlin, me Parihi e kore e ora taua tamaiti; engari kei te ora taua tamaiti i naianei, a kua kaha ki te haere.

I panuitia e te Kahiti o Nui Tireni, ko te katoa o te hunga kei konei ki te 31 o Tihema 1929 e 1,545,130. Ko nga taane 789,392 ko nga wahine 755,748.

Ko nga Pakeha taane 723,693 wahine 695,239. Ko nga Maori taane 34,809 wahine 31,853.

No Rarotonga me ona rohe 14,451; nga Moutere o Tokelau 999; o Hamoa i raro i Niu Tireni 44,086.

WHAKANOHONOHO WHENUA

Ki te Etita: Tena koe. No te 6 onga ra o Hanure, ka mara nga te tira o te ropu i whakahauua nei e te Minita Maori, kia haere ki te whakanoho i te whenua o te Arawa e kiia nei ko Horohoro. Te kaumatua i haere i roto i tenei ropu ko Hemi P. Huata. Ko Turi Kara i a te rangatira o te ropu nei.

I moe atu ki Turanga ara ki Kaiti. I reira a Reeri Kara ratou ko ona tungaane, tamariki, mokopuna hoki ara a Pani raua ko tona tuahine, nga tamariki a Heta te Kani, me Judge Carr ratou ko ona hoa o te Poari. I rokohina atu e matou e whatu ana ratou i nga tukutuku, mo te whare whakairo o Kaiti. Kaore i arikarika te nui, me te ataahua hoki o tena whare, tae atu hoki ki te whare kai.

I tu mai a Ruku Hinaki raua ko tona tuahine ko Reeri Kara ki te whai-korero kia matau.

I mihi raua mo te tere o ngati Kahungunnu, ki te whakatu-tuki i nga whakaaro a te Minita Maori, me te whakamihi hoki ki a Ngata mo tona manawanui ki te whakahaere i nga mahi nunui, inahoki koia ano tenei e whakahaere nei i nga mahi o te whare o Kaiti.

I te rima Karaka o te ata o te 7 onga ra, kamahue i te ropu nei a Turanga. tina atu matau ki Whakataane.

Kaore he whenua atahua i tua i ngaa whenua o tera taha, timata i Opotiki, Waimana, Ruatoki, Whakataane, Te Teko. Kai reira ke nga whenua e kiia nei "I hāroa e te Kaahu" Ka tae atu matau ki te taha o nga moana, i tua mai o Rotorua i te 3 Karaka o te ahiahi. Ka pai hoki ena kite, a nga kanohi.

Tae atu matau ki te kainga o Taiporutu, e noho tatari tonu ana ia ki to matou ropu. Ka pai hoki te kainga o tena tangata, ka pai hoki te manaaki a tena tangata, raua ko tona Whae-reere ia matau. Karere ki te kaukau i te Puia. I taua wa ano e kohua ana nga taewa, miti, Purini, me era atu kai ma te ope.

I te rima karaka o te ahiahi, ka taemai te Minita Maori i Akarana. I te ono Karaka kaeke matau ki te Teepu Kai i reira nga tu ahua kai katoa. Ite whitu karaka, ka hui matau ki te ruuma huihui o te Arawa ara i te kainga tonu o Taiporutu.

I roto matau i te ruuma ka taemai te Pihopa o Aotearoa. Ka hui e rua nga Upoko whakahaere, ko tetahi mo te taha a Atua, ko tetahi mo te taha tangata.

He tokohama ano o te Arawa i taemai ki te manaaki i o matau tangata nunui.

Ka tu a Kihī ki te Whakatau ki a matau katoa kapai nga korero a tena tangata, he tangata marama tena ki te korero. I muri i tena ka tu mai ko te Ruhi, he tangata parekareka tena ki te korero, ko ia te morehu kaumatua e ora ana o tenei hapu o Ngaituara, notaua hapu hoki tera whenua a Horohoro, e whakanohoia nei e te minita Maori a Ngati Kahungunu.

I te mutunga o nga mihi a te Iwi Kainga. Ka tu te Pihopa o Aotearoa. I timatatia e ia ana korero ki te kupu Kauwhau, ara, kia waiho ko te whakapono, hai kaupapa mo nga mahi pai a te tangata e tutuki tika ai, penei me te mahi a to tatou Minita Maori, e whakatutuki nei ia Ngati Kahungunu kia te Arawa, runga i nga mahi ahū whenua, tera atu te nuinga o nga korero a te Phiopa. I whakamutuua e ia ki te inoi.

I muri i tanan kauwhau, ka mihi te Pihopa ki te Minita Maori, ara, mo tona kaha ki te whakahaere i nga tikanga nunui o te motu, otira i te taumaha o ana mahi, e wehi ana ia, kei pangia tona tinana e nga ngoikoretanga o te kikokiko.

Te mutunga o ana Maioha ki te Minita Maori katahi te Pihopa ka mihi mai kia matau ko aku tamariki ara, mo tenei taonga hou e mahia nei e Ngata ki waenganui i a te Arawa raua ko Ngati Kahungunu.

I mea ano te Pihopa, ko te hiahia o matau ko aku minita, me nga mangai Reimana o Heretaunga, kia haere tatou ki te Hui o Waimate, heoi na runga i tenei take, kaati me noho koe, ki te whakatutuki i tenei tikanga whanui i waenganui i enei hapu, ara, i nga mahi a to tatou Minita Maori.

I te mutunga o nga korero a te Pihopa, ka tu tahi maua ko taku mokopuna ko Turi Kara ki te whakahoki i nga kupu mihi mo Ngati Kohungunu.

I muri rawa katahi ka tu mai te Minita Maori ka mihi atu ki te Pihopa, muri iho, kia matau.

Timata tonu atu tona whaktakoto mai, i nga kaupapa mahi mo taua whenua. Me mahi topu koutou, kia pai te whenua ka wawahi ai. Kai a maua ko Anaru Tiweka nga awhina mo koutou. Ko Anaru Tiweka te tumuaki o te Poari o Rotorua. Ka whakaritea ano e Ngata: E rua nga mihini parau, kotahi te Moto Rore, me era atu mea katoa e tika ana mo nga mahi, tae atu mo te Toa Kai, tae atu hoki ki te utu mo nga tangata mahi. I mea ia me waiho i te 9/- mo te tangata, kia māmā ai te mokete ki runga ia koutou, mo te tae rawa ake ki te wa e motuhake ai, i ia tangata ki tana waahi, ki tana waahi, e māmā ana te whakaea, i nga mokete, te ritenga hoki o nga mokete kua riro noona ake te whenua. Ko te whakamutunga o ana koero: Ka mea ia mo apopo, i te waru o nga haora, ka haere tatau ki te mataki i taua whenua.

I te waru haora, o te 8 onga ra o Hanuere ka haere matau, ko Ngata, Taiporutu, Anaru Tiweka, Ruhi, Kihi, me era atu o nga tamariki marama o te Arawa, e toru o matau Kaa.

I mua o te haerenga, ka mauria matau e Ngata, kia kite i te whare whakairo a te Arawa, tupono atu matau, e whakairo ana nga tangata tekau matoru, i nga rakau mo te whare o Kaiti. He mea tino miharo tena, ara, te kite i nga tai tamariki e mahi ana, i nga mahi a nga pakeke. I te mutunga o tena mahi, katahi ka maro ta matau haere ki Horohoro, tekau marua maero te pamamao atu i Rotorua. Ka tutaki i to matau ope a Mr. Parson, te tangata tenei naana te paamu, i atu i tenei e whakanohoia nei.

Ka mauria e Ngata a Mr. Parson hai hoa mo matau. Te tangata mohio tenei, ki te whakamomona i nga whenua titohea. Te taenga atu ki taua whenua, ka kitea, he whenua atahua, he takoto tika, e anga nui atu ana ki te ra. He maunga kaite taha whaka-te-weta, hai arai i te Hau Kapekape. He tika te tahataha o taua Hiwi, e tupuria ana, e nga rakau katoa. Koira tonu tetahi waahi o te whenua e whakanohonohoia nei. Noreira mo te taha wahie kanui te wahie.

Kai waenganui tonu o te whenua nei e rere ana he awa, atahua te wai, he taraute te Ika o tenei awa, e kiia ana kaore e rahi te waipuke o tena awa, e 6 putu pea te whanui o taua awa.

Ka heke matau ko te Minita me ta matau Pakeha, ki raro o matau Kaa, katahi ka haere awaewae matau i runga i te whenua nei, me te korero haere tonu te Minita Maori rau a ko Mr. Parson.

Ka tae matau ki te awa nei, ka kau, kaore e maunu te tarau, te whitinga atu, ko tetahi Karapuke i reira tetahi Kohatu e tu ana, katahi ka whai kupu mai te Minita Maori kia au me hua te ingoa o tenei Kohatu ko Rrongomaipapa (ko te tipuna tenei i tuhono ai a te Arawa kia Ngati Kahungunu). Waihoki i te whaka-ingoatanga o Rongomaipapa ki tenei kohatu, ka waiho hai whakamaharatanga mo te hononga o Ngati Kahungunu kia te Arawa, i runga i nga kaupapa ahu whenua ki runnga i te whenua o te Arawa e kiia nei ko Horohoro Poraka.

Ka tu au ki te whakatapu i tenei Kohatu, i runga i te inoi, i te Kauwhau hoki, me te whakamana i te ingoa o Rongomaipapa ki tenei Kohatu. Ko te rarangi o te kauwhau kaia Kenahi xxviii. 18, 19.

“Na, ara wawe ana a Hakopa i te ata, a ka mau ki te kohatu i waiho hei urunga mona, a whakaturia ana e ia hei pou, a ringitia iho e ia he hinu ki runga.

A huana iho e ia te ingoa o taua waahi ko Pete-ere: ko Rutu ia te ingoa o taua pa i mua.”

Te mutunga o tena mahi, ka haere ano matau, me te matakitaki haere ano ki te pai o te takoto o taua whenua, i tenei wa e haere ana matau i raro mai o te tapa o te ngaheere. Ko tenei waahi e haere nei e matau, he waahi momona, e tipu ana te Karaihe ki te kainga o tetahi tangata ko Eru teingoa i tetahi pito mai o taua whenua ano, e tipu ana te taewa, me te cow grass e tu ana hoki ona kau me ona hoiho mahi, te momona o ana kau.

Ka tina matau ki reira, ka pai nga kai a Eru ia matau, he tere etahi o a matau kai i taua kainga.

I te mutunga o te kai, ka tu a Eru raua ko te Ruhi ki te mihi ki te Minita Maori, me te tonono ano kia whakaurua ratou ki roto ano i aua kaupapa e whakahaeretia nei kia Ngati Kahungunu. Ka whakaaetia e te Minita Maori.

I tenei wa ka patai atu au kia Mr. Parson mehemea e pehea ana whakaaro, mo te mahi a Ngati Kahungunu i taua whenua. Ka kii mai ia kia au, ka tino waimarie te mahi a Ngati Kahungunu, e kore e pau te rua tau, kua timata te miraka kau i te mea hoki kai kore tonu au, hai tohutohu i a ratou.

I te ahiahi hoki ka eke i runga i o matou kaa, kowhea tena ko Rotorua, ki ro wai kaukau, ea ake i te wai, ka haere ahi te minita i runga i te Tereina, ka mahue matau, ki raro i nga manaaki nui, a Taipoutu Mitara raua ko taana whaereere, me Anaru Tiweka raua ko taana whaereere, me a ratou tamariki hoki. Ko to ratou kaumatua ko Kihī.

I te po, ka tu a Kihī ratau ko tona whanau ki te poroporoaki ki a matau, ki nga mea hoki ana, ki te tiki mai i a ratau wahine, me o ratou hunuku katoa.

Tokorua o nga tamariki i noho atu, i te kainga o Taiporutu kua whakahaua raua, ki te whakapai, i nga huarahi, e tika atu ana i te huarahi moto kaa ki te waahi hai marae mo ratou. Kaore i tae ki te haawhe maero taua rori.

Ko maua ko Turi Kara, i tu ki te whakahoki i nga maioha kia matau.

I te 7 ote ata o te 9 onga ra, ka mahue atu a Rotorua ia matau, tina mai ki Nepia nei, i te 2 onga haora. I te 3 ote ahi-ati ka mahue atu a Nepia, taemai ki te Wairoa nei i te 7 p.m. Ka mutu nga korero o te haere.

I te 17 onga ra, ka taemai te Minita Maori ki Huramua, ka hui atu matau ki te whakatau i a ia. No tenei taenga mai o te Minita, katahi ka tino whakaotia nga kaupapa katoa mo te mahi a nga tamariki o Ngati Kahungunu, i te Hawaiki Hou, me taana akiaki tonu, kia hohoro te haere a nga tangata, me a ratou wahine, tamariki, hunuku hoki haunga ano ia nga mea takakau, kai te pai ena.

I te 22 onga ra, ka karangatia e te Hata Tipoki raua ko Turi Kara, he kanikani poroporoaki, mo te hunga e haere ana ki Rotorua ki waenganui ia te Arawa.

He nui nga kupu poroporoaki a te Hata raua ko Turi Teemutunga o nga mihi, ka tukua e raua etahi moni hai oranga atu ki te huarahi.

I tenei hui kanikani, ka whakarithea ma Patu te Rito e mau nga tamariki nei ki Rotorua.

I te 23 onga ra, kamahue a te Wairoa nei ia Patu ratou ko ana tamariki. He hanga aroha ki te hunga, ka wehe nei i roto i o ratou na Hapu, me o ratou na matua, e haere ana ki te Hawaiki Hou, kua kitea nei e to tatou Minita Maori.

E te whanau kia pai kia koutou, kia aroha tetahi ki tetahi, me te whai kia mau ia koutou nga kaupapa i whakahaua ai e to tatou Minita Maori, kia tutuki pai ai nga mahi i whakahaua ai koutou e to tatou Minita Maori.

H. P. Huata

Frasertown, 13/1/30

TE MATE KOHI, Consumption.

TE PUTAKE O TE "KOHI."

T. WI REPA, M.B., Ch.B.

TAKE TUARUA MO TE HUNGA ORA.

1. Tukua mai te hau pai, me te mahana o te ra ki roto i tou whare.

2. Me tuwhera nga wini, to runga, to raro, i te ao, i te po, i te takurua, i te raumati.

3. Kia ma tonu te ruma, nga kaka, me te tinana.
4. Kia iti noa nga taputapu mo roto i te ruma.
5. Kauaka te puehu e whakaaetia kia putu i roto i te ruuma.
6. Ko waho te kainga hei haereerenga mehemea ki te taea.
7. Kaua e haere ki nga wahi piri te noho a te tangata, penei i nga whare runanga.
8. Kaua hei moe i roto i nga whare huihui, kei tupono he kahi ki roto i te whare.
9. Kaua e whakatata atu ki te turoro mate kahi ki te tupapaku ranei a te kahi.
10. Me whakamoe nga tamariki ki te parani o te whare.
11. Ki te noho i roto i nga whare huihui, me huaki nga wini, te tatau, me te mataaho.
12. Me whakatakoto he haora tika mo te kai mo, te mahi, mo te whakanga.
13. Kaua hei kai i te paipa, i te hikareti ranei a te tangata kahi.
14. Kaua hei inu i te wai o te patara i inu ai te tangata kahi, i etahi mea atu ranei e pa ana te waha kahi.
15. Me paere te miraka i nga wa katoa.
16. Me horoi nga niho ki te paraihe niho i te ata, i te awatea, i te ahiahi i muri i ia kainga, ia kainga.
17. Mehemea ka taea, kaua hei hihiri rawa ki te kaiwai-piro.
18. Me haere ki te takuta ia toru marama, ia toru marama.

KUPU WHAKAMUTUNGA.

Kei te kitea iho, e te iwi, e kore enei tohutohu e taea e te nuinga o tatau mehemea ka waiho i kona tarewa ai. Mehemea he tika koiane to tatau mate ko te kahi, me wha-whai e tatou taua mate. Ma te iwi katoa e tu tenei pakanga ka riro mai te wikitoria. He mate horapa tenei ki te iwi. Tena me waiho tonu ia kia mahi ana i tona mahi patu i te iwi? Ma te iwi e whakatu he tangata hei arahi i te iwi ki tenei pakanga. Ki taku mahara ka taea noatia atu te take nei te whakahaere.

HEOI RA KIA MOHIO MAI TE IWI

1. He mate horapa te kahi ki te iwi
2. E marama ana he ngarara te take o te kahi
3. He mate te kahi ka taea te rongoa.
4. He mate ka taea te karo.
5. Kaore he Maori kotahi e kaha ki te ki kaore ona toto i te pe i te mate kahi.

NGA TAHUA ORANGA MINITA O TE PIHO- PATANGA O WAIAPU

Maehe 31st 1929

TE PARIHA	TE TAHUA	TE ITARETI 5%
Moteo:—		
Moteo Trust	533 4 0	27 13 0
Waiohiki Trust	515 0 2	24 15 0
Omahu Trust	639 15 0	31 19 0
Moteo. New Endowment	362 9 0	18 2 0
Waipatu:—		
Ngati Hori Trust	1137 14 3	56 17 0
Waimarama Trust	309 6 6	15 9 0
Paki Paki Trust	239 3 3	11 19 0
Te Hauke Trust	210 0 0	10 10 0
Waribia Ihukino Trust	100 0 0	5 0 0
Waipawa:—		
Waipawa Trust	343 17 3	17 3 0
Hinerapa Trust	100 0 0	5 0 0
Porangahau Trust	344 0 0	17 4 0
Airini Tonore Trust	1000 0 0	17 4 0
Taupo	300 0 0	15 0 0
Mohaka	200 0 0	10 0 0
Wairoa	200 0 0	10 0 0
Nuhaka	300 0 0	15 0 0
Turanga	400 0 0	20 0 0
Whangara	430 0 0	21 10 0
Tokomaru	477 0 0	23 17 0?
Hikurangi	1000 0 0	50 0 0
Waipatu	620 0 0	31 0 0
Kawakawa	470 0 0	23 0 0
Te Kaha	610 0 0	30 10 0
Tauranga	420 0 0	21 0 0
Whakatane	160 0 0	8 0 0
Te Puke Soldiers' Endowment	133 0 0	5 12 6

TE AROHA O RANGINUI KIA PAPATUANUKU

Ko nga ra me nga po whai-kai, kai-kore ranei o Maehe, ara o Poutu-te-rangi e takia ra e Otamarakau, te whetu tu-ta-ma-tane o Te Kaupeka e kii ra ko Te Ngahuru-tikotiko-i-ere.

"Ka miria e te hauku a Papa-tua-nuku. Ka tumeke te otaota te kakano, me te kopura."

1 — 8 Kaore e ata tau te pai i waenganui o te Whiro me Tamatea-aio.

8 — 15 Kaore e ata tau te pai i waenganui i Tamatea-aio me Rakaunui.

15 — 22 He ua kei waenganui o Rakaunui me Tangaroa-a-mua.

22 — 30 Kaore e ata tau te pai i waenganui i Tangaroa-a-mua me Whiro.

He paki kei te haere mo nga timatanga o Aperira. ara o Paenga-whaicha."

1 Whiro.	12 Hotu.	22 Tangaroa-a-mua
2 Tirea.	13 Atua	23 Tangaroa-a-roto
3 Hoata.	14 Turu.	24 Tangaroa kiokio
4 Ouenuku.	15 Rakaunui	25 Otane.
5 Okore.	16 Rakau-matohi	26 Orongonui
6 Tamatea ngana	17 Takirau.	27 Mauri.
7 Tamatea kani	18 Oike	28 Omutu.
8 Tamatea aio	19 Korekore-whiwhia	29 Mutuwheenua
9 Tamatea whakapa.	20 Korekore-rawea.	30 Whiro.
10 Mawharu	21 Korepiriki Tanga	31 Tirea.
11 Ohua	roa.	

Kei te whakaata mai a Puanga-rua i roto i te Kahui o Tau-toru mo te marangai kei a Haki-haratua ara kei a Mei: Na reira kia kaha ki te hauhake i nga kai ki te pataka.

TE TU-A-TANGA O TE WAWAHANGA

P. H. Tomoana.

E ki ana a Te Meihane Takihi, he tangata pai, he tangata rahi a Te Whatuiapiti, he toa hoki e ai ki nga korero. Na runga i tenei ahua ka whai nei a Te Huhuti te tarahine a Te Rangitaumaha (i kohurutia ra te ope wahine me Te Aukamiti i te putanga o Te Toa o Tihema ka hori nei).

I te omanga mai o Te Huhuti kia Te Whatuiapiti, ka tae ki te Rotoatara, ka kauria e ia a ka tae ki te moutere nona nei te ingoa, ka haere mai nga wahine ki te tiki wai mai. ka kitea te wahine nei e noho ana i te taha wai, ka tono atu kia homai he wai mona, ka mauria atu te taha ka wahia. Ka riri nga wahine nei, katahi ka hoki atu ka korero kia Te Whatuiapiti. Ka haeretia mai e ia, a ko Te Huhuti, ka mauria ki te kainga.

Te taenga atu ki roto i te whare, ka titiro mai te koka o Te Whatuiapiti a Hine-te-Moa, me te maumahara tonu ki te kohurutanga i tona tungane, ka tukumarua tonu nga mata o Hine-te-Moa, katahi ka karanga atu:—

"Ha! Noho ana me hore! Ha' noho ana me he teko!"

(Te Hore he tuna, te teko, he tekoteko) No muri ka whanau nga taaina o Te Huhuti ka apaina ko Hinehore, ko Hineteko e whakaputaputaina i roto o te waiata ra:—

E muri ahiahi takoto ki te moenga

Whakatoro ana mai ko to wairua tonu.

Ka hewa tenei kei te ao

Whanake te aroha i nui o Rangi ra

Me tangi atu koe te tangi a rakauri

*Te tangi a rikiriki kia hoki mai ai
 Ehara koe i te tane, he puhi koe naku
 He ipo ki te moenga
 Nau i kau mai te awa ki Waikato
 Te ata kitea atu i te hinapouri
 He tuhanga tonu au na Ariariterangi
 Na Te Raupare, noho ana Okeoke
 Na Te Huhuti, nau i kau mai
 I a Hineteko i Te Rotoatara
 Kia ea ake ana ko Hinehore ko koe
 He tuhanga tena ka rite ki ahau.*

Kaati i te mea ka whanau ta raua tamaiti tuatahi a Te Wawahanga, ka tonoa mai a Te Rangitaumaha ki te tuatanga o tona mokopuna.

I haere atu ia i Oueroa, raua ko Karaka, te tamaiti a Tar-aia, i Ngaruroro e noho ana. Ko to raua ope kotahi rau e whatekau, no Ngai Te Ao, Ngapuhi, Ngai Te Wera.

Ka tae te ope ra ki Te Mahia e tata ana ki Poukawa, ara ki te kaainga o Te Whatuiapiti, katahi ka tapaea te mahi nei a te huahua e te tangata whenua.

Ka takoto ta Te Rangitaumaha he kakahi. Ka eke te whakama kia Te Huhuti katahi ka karanga atu ki te papa "Ka kore noa he kai, katahi ka mauria mai nei enei tu kai ki konei!" Katahi ka karanga atu te papa "E hine kaore atu he kai mau, heoi ano te mea e toe ana ko o maatua ko o tungane, me o tupuna."

HE POWHIRI

He whakaatu tenei ki nga iwi katoa, puta noa te motu ko te Hui Tau o te Hahi o Ihu Karaiti o te Hunga Tapu o Nga Ra o Muri Nei, ka tu ki Tamaki, Dannevirke, Haki Pei, i te 14, 15, 16, 17 o Maehe 1930. Na, he Pohiri tenei ki nga iwi katoa o te motu, haere mai, haere mai ki ta tatou Hui Tau!

Ko nga tikiti tereina katoa, ahakoa mai i hea o te motu ki Dannevirke, ka heke te utu ki te hunga katoa e haere mai ana ki te Hui Tau.

Haere Mai!

Haere Mai!!

Haere Mai!!!..

Eriata Nopera, Te Tuati Meha, Werihana Paewai Tumuakitanga o te Parina o Haki Pei.

Te rongoa tuatahi mo te mare mo te matao mo te puru
WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE.